

In memoriam

Branka Balen (1941.–2015.)

Jasminka Najcer Sabljak

Odlazak povjesničarke umjetnosti mr. sc. Branke Balen tužna je vijest za sve njezine kolege, suradnike i prijatelje. Stručnoj je javnosti bila poznata kao dugogodišnja djelatnica Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku, danas Muzeja likovnih umjetnosti, te kao vrsna stručnjakinja likovnih razdoblja 18. i 19. stoljeća na prostoru Osijeka i Slavonije.

Rođena je u Osijeku 6. srpnja 1941. od oca Eduarda i majke Irene Edite, rođ. Tuffek. Osnovnu i srednju školu, Gimnaziju »Sara Bertić«, završila je također u Osijeku.

Studirala je i diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu povijest umjetnosti i engleski jezik. Magistrirala je na istom fakultetu s temom *Slikarstvo Josipa Franje Mückea 1821.–1883.* U osječkoj Galeriji likovnih umjetnosti radila je od 1. travnja 1969. godine, od 1973. do 1975. bila je i vršiteljica dužnosti ravnatelja Galerije, potom dugi niz godina bila je kustosica sve do 2006. godine kada postaje ravnateljicom ustanove, te je tu funkciju obavljala do umirovljenja 2010. godine. Galerija je bila njezin profesionalni »zavičaj« i njezin drugi dom gdje je provela cijeli životni vijek.

Bila je dugogodišnja voditeljica Zbirke slikarstva 18. i 19. stoljeća te Zbirke grafika 18. i 19. stoljeća u sklopu kojih je realizirala niz projekta profilirajući se za stručnjaka likovne građe starijih razdoblja kojima slavonska prošlost obiluje.

Svojim stručnim i znanstvenim radom te brojnim tekstovima i stručnim člancima u *Peristilu*, *Muzeologiji*, *Informatici Museologici*, *Glasniku slavonskih muzeja*, *Osječkom zborniku* i *Annalima HAZU* istakla se u promicanju muzejske struke.

Nakon što je ovaj dio Hrvatske i grad Osijek bio pogođen Domovinskim ratom, sudjelovala je predano u evakuaciji umjetnina, a poslije u njihovu povratku u matičnu ustanovu. Brinula se za restauraciju i obnovu ratom oštećene građe te bila od pomoći ostalim slavonskim muzejima oko sabiranja i valorizacije muzejske građe nakon Domovinskog rata.

Ističemo i njezinu posebno značajnu ulogu u utemeljenju i radu Muzejske udruge istočne Hrvatske te Sekcije povjesničara umjetnosti u kojoj je svojim idejama poticala suradnju na različitim zajedničkim projektima (izložbe, publiciranje radova, skupovi, seminari, stručni izleti i sl.) koji su bili u interesu svih članova i njihovih matičnih kuća. Kao voditeljica sekcije 1980-ih je godina organizirala sastanke u svojoj domicilnoj ustanovi (Galerija likovnih umjetnosti Osijek) te potaknula i/ili aktivno sudjelovala u nizu vrijednih manifestacija, poput projekta *Umjetnine slavonskih muzeja i galerija* koji je rezultirao razmjenom izložbi slavonskih muzeja kroz koje se predstavljala i popularizirala baština koju čuvaju i proučavaju naše ustanove.

Svoje široko znanje i iskustvo te ljubav prema struci iskazivala je savjesnim djelovanjem i promicanjem kulturnih veza Slavonije, Osijeka i Galerije s brojnim suradnicima u zemlji i inozemstvu. Aktivnim sudjelovanjem u brojnim projektima i članstvom u brojnim udrugama dala je velik doprinos promicanju struke te povezivanju različitih institucija. Sudionica je velikog broja znanstvenih skupova u Hrvatskoj. Bila je članica osnivačkog odbora Hrvatsko-austrijskog društva u Osijeku (1996.) te dugogodišnja tajnica, a neko vrijeme i predsjednica toga društva. Svojim djelovanjem u Hrvatsko-austrijskom društvu vezala je Osijek i Galeriju likovnih umjetnosti Osijek (GLUO) za zemlje njemačkoga govornog područja i uspješno radila na brojnim programima koji su promicali to zajedništvo.

Od 1970. godine organizirala je mnoštvo autorskih izložbi te publicirala knjige – monografije u izdanju GLUO-a: *Jovan Gojković* (1978.), *Johann Friedrich Overbeck* (koautor dr. sc. Zvonko Maković, 1983.), *Stjepan Marjanović (1802–1860.)* (1985.), *Rudolf Valić* (1986.), *Portreti 18. i 19. st. u Fundusu GLUO i Zbirka slika i grafika 18. i 19. st.*, u: GLUO monografija – zbornik (1987.), *Franjo Pfalz* (koautor Oto

Švajcer, 1989.), *Demetar Marković* (1990.), *Ivan Roch* (1998.). U suizdavaštvu s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti objavljena joj je 2000. godine monografija *Josip Franjo Mücke*. Autorica je niza predgovora u katalozima izložbi, npr. *Josip Leović* (1971.), *Osječko slikarstvo 1900.–1916.* (1972.), *Vedute Slavonije 19. st.* (1974.), *Slavonski pejzaž 19. i 20. st.* (1975.), *Vodič kroz stalni postav Galerije likovnih umjetnosti* (1978.), *Osijek – inspiracija likovnih umjetnika* (1979.), *VIII. biennale Slavonaca* (1982.), *Kolonija akvarelista Jugoslavije* (1983.), *Umjetnine slavonskih muzeja i galerija II.* (1984.), *Fantastični svijet leptira – Ivan Čamagajevac* (2002.).

Osobito su značajni njezini tekstovi u katalozima *Kopije iz fundusa Galerije likovnih umjetnosti Osijek* (1984.), *Portreti 18. st. iz fundusa Galerije likovnih umjetnosti Osijek* (1986.), *Tri stoljeća umjetnosti u Galeriji likovnih umjetnosti*, vodič kroz novi stalni postav (1998.), *Zbirka slika 18. i 19. st.* (koautorica u: *Sakralna umjetnost iz Zbirki GLUO*, 2003.).

Posljednju monografsku izložbu prije odlaska u mirovinu 2006. godine napravila je slikaru *Giovanniju Giacomu Morettiju* (1843.–?), a intenzivno se bavila baštinom valpovačkih vlastelina čiju je izložbu planirala postaviti nakon umirovljenja.

Svoj angažman upotpunjavala je i predavačkim iskustvom, prvobitno na Pedagoškom fakultetu, a potom na Umjetničkoj akademiji u Osijeku. Od osnivanja Umjetničke akademije u Osijeku 2004. godine predavala je studentima glazbe i glume.

Njezin je rad bio cijenjen u stručnim krugovima, pa je 2007. bila dobitnica ugledne nagrade Hrvatskoga muzejskog društva »Pavao Ritter Vitezović« za životno djelo. Afirmirala je povijest umjetnosti i nadasve muzejsku djelatnost u Galeriji na području regije te nacionalnoj razini. Osim što se bavila starijim razdobljima i temama 18. i 19. stoljeća, pokazala je naklonost i prema suvremenim likovnim umjetnicima kojima je priredila niz izložbi te s kojima se osobito voljela družiti. Time se pokazala kao poštovatelj i poznavatelj umjetnosti i umjetnika, bez obzira na to kojem vremenu pripadali. Svoje bogato iskustvo, stručni i znanstveni rad nesebično je dijelila te je prenosila svoje znanje i iskustvo na mlađe kolege čime je uspješno ostvarila kontinuitet rada struke u ustanovi i izvan njezinih granica.

Prateći gotovo sva kulturna događanja u gradu, svojim je djelovanjem i prisutnošću postala prepoznatljiv lik osječke društvene scene, stoga će je naša stručna i šira javnost pamtit i kao jednu od najcjenjenijih i najutjecajnijih intelektualki koje je Osijek imao u novijoj povijesti. Njezinu osobnost, odmjerenu, iskrenost, dobrodušnost i razumijevanje za različite probleme s kojima smo se mi, njezini kolege i suradnici, susretali, pamtit ćemo zauvijek. Njezina stručnost, požrtvornost i marni rad ostaju duboko zapisani u povijesti slavonske i hrvatske umjetnosti i kulture. Njezina će dostignuća biti poticaj i osnova rada idućih generacija muzealaca i povjesničara umjetnosti.